

IZJAVE ZA JAVNOST

POGLEDI NA ŠOLSTVO ZA PRIHODNJO VLADO

V Društvu katoliških pedagogov Slovenije (DKPS) se v času predvolilne kampanje obračamo na vse kandidate, ki si želijo oblikovati novo vlado.

Predstaviti jim želimo ključne probleme slovenskega izobraževalnega sistema. Od vseh, ki se bodo zavzemali za vodenje Slovenije, pričakujemo zavedanje, da se državo gradi z gradnjo dobrega šolskega sistema. Le iz takega pridejo izobraženi mladi ljudje, ki bodo odgovorno gradili prihodnost slovenske družbe. Mladi morajo skozi šolski sistem dobiti informacije in vrednote. V spodnjih izjavah izpostavljam le najpomembnejše. To so: zgodovina, kulturna identiteta slovenskega naroda in države ter pomen slovenščine in maternega jezika v šoli. Izpostavljam tudi dejstvo, da dobro šolo ustvarja le kompetenten, strokovno podkovan in avtonomen učitelj. Poleg strokovnosti mora biti sposoben mladim pokazati pomen zdravega in odgovornega življenjskega sloga. Ta je namreč danes izjemno ogrožen.

Nova vlada bo oblikovala politiko in vrednote bodoče slovenske družbe. Od vseh, ki bodo sodelovali v njej, pričakujemo spoštovanje temeljnih vrednot, kot so poštenost, resnicoljubnost, vrednotenje poštenega in ustvarjalnega dela ter svoboda misli in izražanja – tudi veroizpovedi. Pričakujemo skrben odnos do izobraževalnega sistema, v katerem je še vedno ključen dober, avtonomen in suveren učitelj. V zahtevnih časih izzivov in hitrih družbenih sprememb bo edino učitelj lahko usmerjal intelektualno rast in celovit razvoj mladega človeka.

Izjave izražajo mnenje članov DKPS.

Helena Kregar, predsednica DKPS

Naš pogled na temeljna področja slovenskega šolstva predstavljamo v naslednjih povzetkih. V nadaljevanju pa lahko preberete celotne izjave.

1. Zgodovina slovenskega naroda in slovenske države

Šolski sistem je odgovoren za odnos mladih do naše države, naroda ter slovenske zgodovine. Pri tem imajo najpomembnejšo vlogo učitelji in dobro napisani učbeniki. V izjavi predstavimo pogoje za razumevanje slovenske medvojne in povojne zgodovine. Obravnava slovenske osamosvojitve mora biti umeščena na začetek in ne na konec pouka, zanjo nikakor ne sme zmanjkati časa. Poseben poudarek mora biti namenjen procesu demokratizacije. Demokracija mora biti jasno predstavljena v razmerju do totalitarizmov, tudi do komunizma, in do avtoritarne države, kakršna je bila Jugoslavija.

2. Slovenski jezik v šolah

Slovenija je vse bolj globalizirana. V šolah se srečujemo z velikim izzivom vključevanja tujejezičnih učencev. Že sedanja vlada namenja dovolj finančnih sredstev za poučevanje slovenščine. A starši bi morali obvladati slovenski jezik vsaj na minimalni stopnji komunikacije. Ne smemo dopuščati stanja, v katerem se slovenski otroci prepisujejo na druge šole zaradi pritiskov tujejezičnih otrok in staršev. Breme neznanja jezika ne sme pristati na ramenih ravnateljev šol in učiteljev v razredu. Odgovorno ga mora prevzeti in regulirati država.

3. Oblikovanje dobrega učitelja

Učiteljski poklic je odgovorno poslanstvo, ki zahteva dobro izobrazbo, strokovno avtonomijo in osebnostno trdnost učitelja. Preobremenjenost povzroča nezadovoljstvo in odhajanje kadra iz šol. Za rast in oblikovanje dobrega učitelja so ključni: kakovostna izobrazba, pripravništvo ter sistematično mentorstvo. Država mora posebno skrb posvetiti učiteljem, ki delajo v težkih delovnih pogojih, kot so poučevanje v narodnostno mešanih in socialno zahtevnih skupinah, na ravni nižjega poklicnega izobraževanja ter v skupinah z velikim številom otrok z odločbami.

4. Življenjski slog mladih

Zdrava družba temelji na ljudeh, ki jih odlikujejo urejeni socialni odnosi ter odgovoren odnos do dela in okolja. Upravičeno nas skrbi za telesno in duševno zdravje mladih. Ogrožajo jih zasvojenost z ekrani, odvisnost od družbenih omrežij in umetne inteligence. Ogroženi so njihovi socialni odnosi, ogroža jih lahka dostopnost raznih substanc, ne nazadnje tudi prikrita, a agresivna ideologija, ki posega v temelje osebne in spolne identitete mladih. Odgovornost morajo prevzemati starši, šola, pa tudi družba s svojimi vrednotami. Mladi ne smejo biti žrtve interesov odraslih.

Celotne izjave

1. Zgodovina slovenskega naroda in slovenske države

Šolstvo je nadvse odgovorno za to, kakšen odnos imajo mladi do naše države, naroda ter slovenske zgodovine. Če namreč poznamo svojo zgodovino in napake v njej, je manj verjetno, da jih bomo ponavljali. In le če so nam veliki dosežki našega naroda poznani, bomo lahko nanje ponosni.

Zato od nove vlade pričakujemo, da bo v šolstvu namenila večji poudarek zgodovini, še posebej slovenski. Ravno kar prenovljeni učni načrti sicer ne predvidevajo povišanja števila ur za ta predmet, čeprav bi bilo dobro. Vsekakor pa je nujno, da se skrči obseg obveznih vsebin. Prvič zato, da se nameni več prostora utrjevanju, raziskovanju in razpravi. Tako bodo učenci bolj vključeni v učni proces in bo njihovo poznavanje zgodovinske snovi bolj poglobljeno. Drugi razlog pa je v tem, da se mora nameniti več časa obravnavi zgodovine slovenskega naroda. Ob tem pričakujemo, da se obravnava slovenske osamosvojitve ne umesti na konec, saj za njo nikakor ne sme zmanjkati časa. V tem kontekstu mora biti poseben poudarek namenjen procesu demokratizacije. Demokracija pa mora biti jasno predstavljena v razmerju do totalitarizmov – nacizma, fašizma ter komunizma – in do avtoritarne države, kakršna je bila Jugoslavija.

Dolgoročno bi veljalo povezovati zgodovino z aktualnim dogajanjem doma in po svetu, kar bi pripomoglo k razgledanosti in k državljski vzgoji. Za tak pristop je nujna učiteljeva širina znanja in nazorov. Ne nazadnje ostaja še izziv, kako povečati objektivnost poučevanja o dogajanju med drugo svetovno vojno na Slovenskem. Predlagamo študijska srečanja, na katerih bi učitelji zgodovine v manjših skupinah spregovorili o svojih pogledih oziroma bi si izmenjali argumente o dobrih in slabih primerih učbeniških zapisov medvojnega dogajanja. Lahko bi tudi prisluhnili kulturnemu soočenju dveh predavateljev – eden tipa Jože Možina, drugi pa tipa Jože Pirjevec. Menimo, da bi se na ta način širila zmožnost, da si učitelji delijo in slišijo različna mnenja. To bi vodilo k bolj poenotenemu in objektivnejšemu razumevanju zgodovinskih dejstev.

Vemo, da ima pri podajanju zgodovinske snovi najpomembnejšo vlogo učitelj. Pri delu mu morajo biti v pomoč dobro napisani učbeniki. Ključno pa je vsekakor tudi to, kakšen pomen pripisuje izobraževanju in narodu vlada.

2. Slovenski jezik v šolah

V svetu, ki je vse bolj povezan in globalen, se srečujemo z izzivom vključevanja tujejezičnih učencev v naše šolske skupnosti.

Slovenska šola si že zdaj prizadeva za ustvarjanje spodbudnega in podpornega okolja v katerem se vsak učenec, ne glede na jezikovno ozadje, počuti sprejetega in spoštovanega. Šola nudi dodatno pomoč pri učenju slovenščine ter spodbuja medsebojno razumevanje in spoštovanje vseh kulturnih razlik. Za to področje država že zdaj namenja znatna sredstva. Za tujejezične učence je znanje slovenskega jezika nujno. Brez tega učenec ne more slediti snovi, ima težave z razumevanjem in posledično z učenjem. Učenec doživlja mnogo stresnih situacij, ki jih ne bi bilo, če bi se v jeziku poučevanja počutil suverenega.

Starši imajo ključno vlogo pri podpori otrokom tako pri učenju jezika kot pri vključevanju v šolsko skupnost. Zavedati bi se morali težav in imeti bi morali resen načrt o tem, kako bodo otroku pomagali, da bo prebrodil te težave in se uspešno vključil v novo šolsko okolje. Pripravljenost staršev za sodelovanje s šolo bi morala biti na najvišji možni stopnji. A tega največkrat v družinah ni.

Ker je tujejezičnih otrok v šolah vedno več, bi morala tudi država na tem področju narediti mnogo več. Enoletna pomoč pri vstopanju v novo jezikovno okolje je premalo, da bi bil otrok lahko uspešen in bi snov razumel tako dobro, da bi se lahko tudi učinkovito in dobro učil.

Zato od bodoče vlade pričakujemo bolj aktiven poseg na to področje z naslednjimi ukrepi:

- daljše obdobje prilagajanja,
- vsakodnevna intenzivna pomoč pri učenju jezika, vsaj dve do tri leta dodatne individualne ali skupinske jezikovne podpore ter
- večja podpora učiteljem, vključno z znižanjem normativa v oddelkih z več tujejezičnimi učenci ali učenci s posebnimi potrebami.

Finančnih sredstev, ki jih država lahko nudi šolam za to področje, je dovolj.

Ključno je tudi aktivno sodelovanje staršev. Razumljivo in naravno je, da družine doma komunicirajo v svojem maternem jeziku. A slovenski jezik bi morali starši obvladati vsaj na minimalni stopnji komuniciranja. Od staršev bi morali zahtevati redno spremljanje napredka otrok, obiskovanje govorilnih ur, vključevanje v jezikovne delavnice ter po potrebi tudi uporabo tolmačev. A vse to mora biti skrb staršev in ne šole.

Menimo, da le s sodelovanjem vseh – šole, staršev in države – lahko ustvarimo pravičnejše, vključujoče in podporno izobraževalno okolje za vse učence, ne glede na njihovo narodnost. Nikakor pa ne smemo več dopuščati stanja, v katerem starši slovenske otroke prepisujejo v druge šole zaradi pritiskov tujejezičnih otrok in staršev.

Vsi akterji v izobraževanju morajo okrepiti sodelovanje, razumevanje in podporo, saj je to ključno za pravično in odprto družbo.

3. Oblikovanje dobrega učitelja

Biti učitelj ni le poklic, ampak tudi poslanstvo. Učitelj je za svoje delo v razredu odgovoren. Da je uspešen, mora biti profesionalen in avtonomen. Biti mora sposoben, da se zna postaviti zase in argumentirano ter profesionalno zagovarjati svoja stališča, tako v odnosu do vodstva kot do kolegov in staršev in ne nazadnje tudi v javnosti.

Razmere v šolstvu so ustvarile učitelja, ki je vse bolj obremenjen, ubogljiv in vse bolj nezadovoljen. Dogaja se, da tudi dobri učitelji zaradi različnih pritiskov zapuščajo poklic. Posledično šole zaposlujejo ljudi brez pedagoške izobrazbe. Sprašujemo se, do kdaj?

Oblikovanje dobrega učitelja je kompleksen proces, ki zahteva skrb na več ravneh.

- Začne se že v času študija. Izobraževanje bodočih učiteljev mora zagotavljati kakovostno metodično in didaktično znanje s področja, za katerega se študent usposablja. Ponuditi mu mora tudi študij področij, ki postavljajo temelje za njegovo osebnostno držo z lastnostmi dobrega učitelja.
- Zaključek študija še ne pomeni, da je posameznik pripravljen na samostojno delo v razredu. Oblikovanje učitelja se šele začne. Potrebno je kakovostno mentoriranje in aktivno pripravnštvo. To naj bi trajalo vsaj eno šolsko leto in naj bi bilo finančno pošteno ovrednoteno. Voditi bi ga moral mentor, ki je odličen pedagog.
- Pomemben temelj učiteljevega poklica je osebnostna drža učitelja ter njegova duhovna in človeška trdnost. Učitelj mora biti zgled poštenosti, spoštovanja, empatije in odgovornosti. Skrb za lastno osebnostno rast, razvijanje notranje moči in odpornosti mu omogočata, da se uspešno sooča z izzivi in stresom.
- K oblikovanju strokovnega in samozavestnega učitelja pomembno prispeva tudi kakovostna komunikacija s starši. Temelji na dobrem poznavanju učnega načrta in zakonodaje s področja šolstva, iskrenosti in sposobnosti vživljanja. Pri vsem tem je izredno pomembno zaupanje učitelju in njegovi strokovnosti.

Menimo, da je šolska politika dolžna skrbeti za razvijanje ključnih strokovnih in osebnostnih sposobnosti, ki učitelja oblikujejo in mu omogočajo rast in razvoj. Posebno skrb mora posvetiti učiteljem, ki delajo v težkih delovnih pogojih, kot so poučevanje v narodnostno mešanih in socialno zahtevnih skupinah, na ravni nižjega poklicnega izobraževanja ter v skupinah z velikim številom otrok z odločbami.

4. Življenjski slog mladih

Vsaka zdrava družba temelji na ljudeh, ki jih odlikujejo urejeni socialni odnosi ter odgovoren odnos do dela in okolja. Vsak dober izobraževalni sistem bi moral skrbeti za oblikovanje takšnih ljudi in državljanov. Šola naj bi bila prostor razvijanja radovednosti, čudenja, občudovanja in skrbnega ravnanja s svetom. V njem je na prvem mestu odgovorno ravnanje z lastnim življenjem in z življenjem sočloveka, nato ravnanje z okoljem in s stvarmi.

V današnji družbi nas upravičeno skrbi za telesno in duševno zdravje mladih. Ogroža jih zasvojenost z ekrani, odvisnost od družbenih omrežij in umetne inteligence. Ogroženi so njihovi osnovni vsakodnevni socialni odnosi. Mnogi živijo v neurejenih družinah, nasilno jih indoktriniramo z dobro prekrito ideologijo (LGBT). Za beg pred odgovornostjo jim je na razpolago cela paleta opojnih substanc – od energijskih pijač za legalno, vsakodnevno rabo do vrste lahko dosegljivih drog, ki jih je poln nezakoniti trg. Kako naj od mladih še pričakujemo odgovornost in veselje do življenja? Vsi ti vplivi in pritiski se lahko končajo tudi z begom mladega človeka v smrt. O tem v medijih ne izvemo veliko, a podatki so zaskrbljujoči.

Odgovorni starši in vrsta odgovornih in predanih učiteljev pomaga mladim na poti odrasčanja. Veliko odgovornost pa pripisujemo vrednotam, ki vladajo v družbi. Te jim postavljajo merila uspešnosti. Zdi se, da je za mnoge temeljni cilj čim hitrejša pot do visokih zaslužkov, materialnega blagostanja in družbenega ugleda. Tudi danes mlade vodi želja čim hitreje doseči čim več s čim manj napora. Če so bile prejšnje generacije vajene trdega dela, se danes to breme prepogosto prelaga na ramena drugih. Tako mladi postajajo žrtve interesov odraslih.

Učitelji vemo, da so mladi v svojem bistvu dobri, odprti za resnico in ljubezen. Od odraslih pričakujejo iskrenost, zgled in sprejemanje. Odgovornost vseh odraslih je, da jim pokažemo, da je v življenju več dobrega kot slabega, več medsebojne pomoči kot boja za obstanek, več ljubezni kot sovraštva in več sprejemanja kot odklanjanja. Pokazati jim moramo, da ima življenje smisel. Hkrati smo poklicani, da se skupaj z njimi zavedamo svojih korenin: družine, prednikov, jezika, kulture, naroda in vere.

Nova vlada bo oblikovala politiko in vrednote bodoče slovenske družbe. Od vseh odločujočih pričakujemo poštenost, resnicoljubnost, vrednotenje poštenega in ustvarjalnega dela ter plemenitih odnosov. Morda bodo potrebna leta, da bodo mladi v družbi zaznali te vrednote. A izgubljanje njihovih dragocenih življenj se bo morda ustavilo.

Zaključimo naj z mislijo papeža Leona XIV.: »Zaposlitev, vzgoja, šport, zdravo življenje in duhovna razsežnost – to je pot preprečevanja odvisnosti.« Mi pa dodajamo, da je vse to tudi pot k osmišljanju življenja, ki ga mladim lahko pokažeta dobra šola in zdrava družba.